

Allen samen voor vrouwen in de Democratische Republiek Congo

Ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag, 8 maart 2009

Seksueel geweld als oorlogswapen, seksuele uitbuiting, iedere vorm van geweld en schadelijke tradities zoals genitale verminking hebben zware gevolgen voor vrouwen in de Democratische Republiek Congo (DRC). De organisaties uit de civiele samenleving klagen dit aan en vragen maatregelen om het geweld te stoppen. België moet zich nog meer engageren om initiatieven te steunen die ertoe kunnen leiden dat alle vormen van geweld op en discriminatie van vrouwen en meisjes ophouden.

De bescherming waarop vrouwen recht hebben, de vrede waarop zij hopen

Oorlog en gewapende conflicten in de DRC: pak de oorzaken aan

De gewapende conflicten en oorlogen hebben geleid tot specifieke vormen van geweld op vrouwen. Gedurende het hele conflict kwam seksueel geweld op grote schaal voor. Verkrachting en seksuele verminking was en is nog steeds een oorlogswapen dat - regelmatig en soms systematisch - door alle rebellen ingezet wordt.

Niettegenstaande de vooruitgang die op het gebied van vrede geboekt werd, blijven verkrachtingen en seksueel misbruik op grote schaal voorkomen. Niet enkel rebellen en soldaten, ook burgers maken zich er schuldig aan.

De illegale ontginning en handel in grondstoffen (tindioxide, coltan) is de economische motor van het conflict.

De hardnekkige aanwezigheid van gewapende groepen en van de wapentrafiëk in het hele omringende gebied houden de grondstoffenexploitatie en het seksueel geweld in stand.

De beschermingsplicht van de staat

De Congolese staat moet de vrouwen, de jongeren en de kinderen beschermen tegen alle uitwassen, met inbegrip van de seksuele mishandeling, de grondstoffenexploitatie, de wapenhandel en het geweld.

Het CEDAW-verdrag, het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1979) herinnert eraan dat vrouwen dezelfde rechten hebben als mannen, zowel in het private als in het publieke leven.

De DRC heeft het CEDAW-verdrag van 1979 geratificeerd, maar niet zijn Bijbehorend Protocol van 1999. De Congolese Grondwet voorziet in de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. Artikel 15 van de

Grondwet verplicht de overheid om te zorgen voor de uitbanning van het seksueel geweld.

De strijd tegen dit geweld moet gezien worden als een deel van de reproductieve en seksuele rechten van vrouwen. Deze rechten gaan uit van de beginselen van waardigheid en gelijkheid, recht op leven en recht op bescherming (Actieplan Kairo, Wereldbevolkingsconferentie 1994).

Toepassing van de wetten tegen seksueel geweld

In de DRC bestaan uitstekende wetten om de slachtoffers te beschermen en de daders te vervolgen.

Op 20 juli 2006 werd bijvoorbeeld de wet 06/018 inzake seksueel geweld aangenomen. Maar de bevolking is hiervan niet op de hoogte.

De uitvoering van deze wet is problematisch, vooral omdat vrouwen de feiten niet durven aangeven uit angst voor represailles of uit angst om verstoten te worden door de gemeenschap, of nog, omdat ze eraan twijfelen, soms met reden, dat de daders ooit vervolgd zullen worden.

Het gebrek aan middelen en een afwezige staat verlammen het optreden van de politie en het gerecht om zaken te onderzoeken, de klachten te documenteren, de daders op te sporen en te veroordelen, de slachtoffers schadeloos te stellen.

De toegang van slachtoffers tot het gerecht om zaken bekend te maken en om klacht in te dienen is beperkt omwille van de armoede en de grote afstand tot de rechtbanken.

Een einde maken aan de straffeloosheid

De straffeloosheid en de corruptie van het juridisch apparaat vormen een obstakel.

- De straffeloosheid werkt verkrachting op grote schaal als oorlogswapen in de hand, want ze houdt bij de rebellen de 'illusie' in stand dat het gebruik van wapens de kortste weg naar de macht is.
- De afwezigheid van een Congolees leger, die naam waardig, en de gebreken van de MONUC vormen een belemmering voor de vrede en de verzekerde veiligheid van de burgerbevolking.
- De engagementen van de verschillende gewapende rebellengroepen worden herhaaldelijk niet nageleefd.

Deze situatie ontnemt de noodlijdende lokale bevolking iedere hoop op economische en sociale ontwikkeling.

Ook vandaag nog gaat het seksueel geweld onverminderd voort

Talrijke elementen hebben bijgedragen tot en versterken nog steeds het seksueel geweld:

- de wijdverspreide armoede;
- de gebrekkige omkadering van politiemensen, militairen, inlichtingendiensten en ex-strijders;
- de algehele straffeloosheid;
- het zwakke engagement van de gerechtelijke instanties;
- de banalisering van verkrachting en andere seksuele wreedheden en de onwetendheid over de gevolgen (strafrechtelijke en burgerrechtelijke gevolgen voor de daders, medische en psychosociale gevolgen voor de slachtoffers);
- de 'hinderlijke' gewoonte om alles in der minne te regelen tussen de familie van het slachtoffer en de familie van de dader, een regeling die helemaal geen rekening houdt met de belangen van het slachtoffer;
- de vrees en de schaamte om de daders bekend te maken;
- het blinde respect voor de traditie;
- de onwetendheid over de wet op de seksuele bescherming en over de mogelijkheden tot rechtsherstel.

Gevolgen van het geweld voor vrouwen

Al dit geweld op vrouwen hangt samen met het feit dat ze vrouw zijn, met hun kwetsbaarheid (zowel fysiek als economisch) en met de opvatting dat vrouwen tweederangsburgers zijn, ondergeschikt aan mannen (gendergebonden geweld).

Deze verkrachtingen hebben zware gevolgen voor het leven van vrouwen, voor de levenskwaliteit van de families, voor de deelname van vrouwen aan het vredesproces en de duurzame ontwikkeling van de gemeenschap en het land.

Deze gevolgen zijn o.a.:

- lichamelijke trauma's, verminking en dood;
- verstoting, scheiding;
- langdurige depressies en vroegtijdige veroudering;
- ontwikkeling van angst en psychosen;
- schuldgevoelens en zelfuitsluiting;
- ontwrichting van gezinnen en delinquentie van kinderen;
- ongewenste zwangerschappen, onveilige abortussen, fistula's;
- besmetting met allerlei ziekten en verspreiding van soa's en hiv/aids;
- lagere scholingsgraad bij meisjes waardoor analfabetisme van vrouwen behouden en versterkt wordt;
- gedwongen en/of vroegtijdige huwelijken voor jonge meisjes;
- ontwrichting van de samenleving en marginalisering van meer dan de helft van de bevolking, in dit geval vrouwen.

Steun de hulpverlening aan slachtoffers

Niettegenstaande alle initiatieven van de civiele samenleving zijn er nergens in de DRC voldoende opvangstructuren voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld en voor hun kinderen.

Het zijn vooral vrouwen- en mensenrechtenorganisaties die zich bezighouden met vrouwelijke slachtoffers van seksueel geweld.

Vele acties van de civiele samenleving hebben een positieve impact op de situatie van de slachtoffers van gendergebonden geweld.

Om efficiënt te zijn moet de hulp en omkadering voor slachtoffers van seksueel geweld in de DRC met vele factoren rekening houden en erop gericht zijn de zelfstandigheid van vrouwen te bevorderen. Het verschaffen van microkredieten, bovenop medische en psychosociale hulpverlening, is een interessante piste om dit te bereiken.

In het oosten van Congo zijn de internationale organisaties en de lokale ngo's sterk betrokken bij de begeleiding en rehabilitatie van de slachtoffers van seksueel geweld, hoewel omwille van de aanhoudende gevechten slechts weinig slachtoffers bereikt worden; het westen van het land en Kinshasa worden daarentegen meer verwaarloosd door de hulpverleningsorganisaties.

Wij vragen met aandrang!

In deze context

- op korte termijn, stop de oorlog, het seksueel geweld op vrouwen, de straffeloosheid, de plundering van grondstoffen, de wapentrafiel;
- België moet rekening houden met de situatie van vrouwen en meisjes (slachtoffers van geweld in de exploitatiezones van de natuurlijke rijkdommen) in de overeenkomsten met de DRC;
- de strijd tegen het geweld vereist een aanpak in meerdere domeinen: medisch, psychologisch, juridisch, economisch;
- België en de Europese Unie moeten de capaciteiten van een niet-seksistische en niet-corrupte rechtspraak versterken;
- de uitvoering van de resoluties 1325 en 1820 van de VN-Veiligheidsraad moet versterkt worden, het Belgisch Nationaal Actieplan (aanvaard op de Ministerraad van 25 februari 2009) moet uitgevoerd worden en de aanneming van het Congolees Nationaal Actieplan - nu in ontwikkeling - moet gesteund worden.